משניות מבוארות

מסכת תענית פרק ד

א' טבת

ט) היו מתענין תענית צבור על הגשמים, **וירדו להם גשמים, קדם הנץ החמה, לא ישלימו.** לאחר הנץ החמה, ישלימו. רבי אליעזר אומר, קדם חצות לא ישלימו. לאחר חצות אוכלו ושתו ועשו שלימו. מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להם גשמים קדם חצות, אמר להם רבי טרפון, צאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב. ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב, ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול:

פרק ד א בשלשה פרקים (בשנה) כהנים נושאין את כפיהן בכל התפלות שמתפללים באותו היום, דהיינו שחרית מנחה ונעילה, ולקמן שונות כפיהם ארבע פעמים ביום דהיינו בין הפורים בשחרית במוסף ובמנחה ובנעילת שערים של בית המקדש, ושקא אומרים בנעילת שערי שמים, ובכל יום אין נושאין כפיהם במנחה משום שכרות, דכהן שכור אסור בנשיאת כפים, ואלו הן השלשה פרקים שאין בהן משום שכרות בתעניות. שגוזרין על הציבור. שהיו מתפללים גם תפלת נעילה, ובמעמדות, שמתענין אנשי מעמד כלהלן משנה ג'. ובימים הבפורים, ורבי יוסי חולק, דבמנחה אין נשיאת כפים אפילו בתענית, דגזור משום מנחה דיכל יום. **ב) אלו הן מעמדות** ומאיזה טעם נתקנו, **לפי שנאמר** (במדבר כח. ה) **"צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי"** בני שצונה ה' לכל ישראל להקריב קרבן תמיד, והוא קרב המשקלים של כל ישראל, **וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, לכן התקינו נביאים הראשונים שמונאל ודוד, עשרים וארבע משמרות** של כהנים, **על כל משמר ומשמר נתקנו מעמד בירושלים,** של כהנים, **של לוים, ושל ישראלים,** שקבועים שומרים בעיר ירושלים, ועומדים על קרבן אחיהם בתור שלותי עם ישראל. ולבד אלו הקבוצים בירושלים היה מעמד בכל עיר, **ומן המשמר לעלות,** משמרות **כהנים ולוים** של אותו משמר מכל ארץ ישראל, **עולים לירושלים, וישראל שבאותו משמר** הרחוקים מירושלים, **היו מתכנסין לעיריהן** בבתי כנסיות, ומתפללין על קרבן אחיהם בקצון, ומתענין, ומוציאין כל יום ספר תורה, **וקורין במעשה בראשית,** ששת ימי בראשית, כדלהלן בפרק ג', **ובמי אנשי מעמד מעמד בירושלים היו מתענין וקורין. ג) ואנשי המעמד היו מתענין ארבעה ימים בשבוע** עד הערב. **מיום שני ועד יום חמישי, ולא היו מתענין ערב שבת מפני כבוד השבת, שלא יכנס לשבת** כשהוא רעב, **ולא באחד בשבת, כדי שלא יצאו ממנותה וענג ליגיעה ותענית**

יומותו (והרע"ב לא גרס מתחלת המשנה עד כאן, רק לא היו מתענין בערב שבת מפני כבוד השבת, ומפרש דברים ראשון אין מתענין מפני שהוא שלישי ליציאה, דהאדם נברא בערב שבת, ואז חלוש טפי, דתניא (בראשית לד. כה) "ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים," מן משום נשמה יתרה שנתלקה לה). **ביום הראשון** קורין בני מעמד פרשת בראשית, **ובמי יהי רקיע,** שבפרשת בראשית עד ויהי בקר יום אחד. אין בו אלא ה' פסוקים וצריך ג' פסוקים לג' עולים, ולכן קורא בראשית לשני קרואים, והשני מסכות ג' ד' ה' והשלישי קורא יהי רקיע. **בשני** בשבוע, **יהי רקיע** שיש בו ג' פסוקים לאחד, **ובמי יקוו המים** שיש בו ה' פסוקים לשנים, שהשלישי חוזר מפסוק ג' **בשלישי, יקוו המים** לאחד, **ובמי יהי מאורות** שבפרשת בראשית שיש בו ו' פסוקים, **ברביעי, יהי מארת** לשנים, **ובמי ישרצו המים** לאחד, **ובמי תוצא הארץ** לשנים, שיש בו ח' פסוקים. **בששי, תוצא הארץ** לשנים, **וביכלו השמים** לשלישי, **פרשה גדולה** שיש בה ו' פסוקים, **קורין אותה בשנים,** לשני בני אדם, **והקטנה** שיש בה פחות מו' פסוקים, **ביחיד.** לאדם אחד כפי שפרשנו. אל בה' חוזר השני מפסוק שקרא הראשון. שלש פעמים ביום היו קורין את הקריאה חוץ לירושלים. **בשחרית ובמוסף** קורין בספר תורה במעשה בראשית, **ובמנחה נכנסין** ומקרין **על פיהן** בעל פה, **כקורין את שמע** מפני טרח התענית. **ערב שבת** בשבת לא היו נכנסין לבית הכנסת כלל, ואין קורין אפילו בעל פה, **מפני כבוד השבת,** שהיו טרודים לתקן צרכי שבת. **אבל לאנשי מעמד שבירושלים שהיו צריכין לעמוד על הקרבנות, סדר המעמד כך הוא. ד) כל יום שיש בו הלל,** ואין בו מוסף, כגון חנכה. **אין בו מעמד,** אין מתקבצין לתפילה **בשחרית,** שאין להם פנאי שהלל דוחה אותם. כל יום שיש בו **קרבן מוסף,** כגון ראש חדש, **אין בו מעמד בנעילה,** וכל שכן במוסף. יום שיש בו **קרבן עצים** (שלשפחה שהביאו עצים כשעלו) **אין בו מעמד במנחה,** אבל בנעילה יש בו מעמד. **ביום שיש בו קרבן עצים, אין בו בנעילה,** וכל שכן במנחה. **חזר רבי עקיבא, להיות שונה כבן עזאי,** ובמוסף ליקא למיחש שישפחה מדאורייתא, אבל בקרבן עצים שהוא מדרבנן חישינן טפי, ודחי מה דנעילה. כשעלו בני הגולה לא בנאו עצים ובמנחה. ועמדו אלו שמזכירים במשנה, והתעדנו משלחם עצים לשערה, והתנו נביאים שאפילו לשבה מלאה עצים אלו מתנדבים משלחם בימים אלו, ומביאין אתם עולת נדבה, ושוויין אותו היום יום טוב. **ה) זמן עצי כהנים והעם** המתנדבים העצים, **היו תשעה זמנים, באחד** בניסן הביאו **בני ארח בן יהודה** משבט יהודה, **בשעורים בתמוז, בני דוד** המלך **בן יהודה** משבט יהודה. **בחמשה** בתמוז, **בני פרעש בן יהודה, בשבעה** בו, **בני יונדב בן רכב** ממשפחת

ט היו מתענין וירדו להם גשמים קדם הנץ החמה, לא ישלימו. לאחר הנץ החמה, ישלימו. רבי אליעזר אומר, קדם חצות לא ישלימו. לאחר חצות אוכלו ושתו ועשו שלימו. מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להם גשמים קדם חצות. אמר להם רבי טרפון, צאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב. ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב, ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול:

פרק ד א בשלשה פרקים (בשנה) כהנים נושאין את כפיהן בכל התפלות שמתפללים באותו היום, דהיינו שחרית מנחה ונעילה, ולקמן שונות כפיהם ארבע פעמים ביום דהיינו בין הפורים בשחרית במוסף ובמנחה ובנעילת שערים של בית המקדש, ושקא אומרים בנעילת שערי שמים, ובכל יום אין נושאין כפיהם במנחה משום שכרות, דכהן שכור אסור בנשיאת כפים, ואלו הן השלשה פרקים שאין בהן משום שכרות בתעניות. שגוזרין על הציבור. שהיו מתפללים גם תפלת נעילה, ובמעמדות, שמתענין אנשי מעמד כלהלן משנה ג'. ובימים הבפורים, ורבי יוסי חולק, דבמנחה אין נשיאת כפים אפילו בתענית, דגזור משום מנחה דיכל יום. **ב) אלו הן מעמדות** ומאיזה טעם נתקנו, **לפי שנאמר** (במדבר כח. ה) **"צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי"** בני שצונה ה' לכל ישראל להקריב קרבן תמיד, והוא קרב המשקלים של כל ישראל, **וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, לכן התקינו נביאים הראשונים** שמואל ודוד, **עשרים וארבע משמרות** של כהנים, **על כל משמר ומשמר נתקנו מעמד בירושלים,** של כהנים, **של לוים, ושל ישראלים,** שקבועים שומרים בעיר ירושלים, ועומדים על קרבן אחיהם בתור שלותי עם ישראל. ולבד אלו הקבוצים בירושלים היה מעמד בכל עיר, **ומן המשמר לעלות,** משמרות **כהנים ולוים** של אותו משמר מכל ארץ ישראל, **עולים לירושלים, וישראל שבאותו משמר** הרחוקים מירושלים, **היו מתכנסין לעיריהן** בבתי כנסיות, ומתפללין על קרבן אחיהם בקצון, ומתענין, ומוציאין כל יום ספר תורה, **וקורין במעשה בראשית,** ששת ימי בראשית, כדלהלן בפרק ג', **ובמי אנשי מעמד מעמד בירושלים היו מתענין וקורין. ג) ואנשי המעמד היו מתענין ארבעה ימים בשבוע** עד הערב. **מיום שני ועד יום חמישי, ולא היו מתענין ערב שבת מפני כבוד השבת, שלא יכנס לשבת** כשהוא רעב, **ולא באחד בשבת, כדי שלא יצאו ממנותה וענג ליגיעה ותענית**

א' טבת

מסכת תענית פרק ד

יתרו. בעשרה בו באב, בני סנאה בן בנימין. בחמשה עשר בו באב, **בני זתוא בן יהודה** משבט יהודה, **ועמהם** הביאו **כהנים ולוים וכל מי ששיעה בשבטו** ולא היה יודע עם מי ילך, היה מקרבים עם בני זתוא, **ובני גונבי עלי בני קוצעי קציעות** בן פח מביאים בפ"ז, וזהו נקראים כך על שם שעברה המלכות גזרה שלא יביאו בכורים לירושלים, עמדו כשרים שבישראל והביאו בכורים וכסו אותן בתאנים יבשים וגם החזיקו בידם מכתשת שנקרבת עלי, וחשמעינא דאיכא יש לנו תאנים יבשים, ולכן נקראו בני עלי, וקוצעי קציעות נקראו גם שם תאנים היבשים, שנקראים קציעות, ועוד מביא בגמרא, שנקראו בני טולמאי הנקרעתי, שלא נתנה המלכות להביא עצים למערכה, והם לקחו עצים ועשו מהן דגמת סלם, ואמרו אנו לוקחים סלם לשוקד שבדרך לקח ממנו גוזלות, וחשבאנו לירושלים פרקום לעצים, ולכך נקראו טולמאי הנתעתי שנתעה הסלמות, **בעשרים בו באב, בני פחת מואב בן יהודה** מתשמשים יואב, ויש אומרים מתשמשים יהודה. **בעשרים באלול, בני עדין בן יהודה** משבט יהודה. **בחמשה בתמוז שבו** הבאת עצים, **פעם שניה,** שהם הביאו בחמשה באב, וחשבנמרו הטילו גורל על מי לבא, נפל הגורל לבני פחת. **באחד בטבת לא היה בו מעמד בירושלים, שהיה בו הלל** שהוא מימי חנכה שמונה, **ומקרבן מוסף** משום ראש חדש, **וקרבן עצים** של בני פרעש. **ו) חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמשה דברים ארעו בתשעה באב, בשבעה עשר בתמוז שבתרו הלוחות,** שאין יד שום מן הקרע שעלה בו' סיון, **ובטל התמיד,** מציא ראשון, שלא היה בכבשים לקרבנים משום שבאה העיר בכבוש, **ונבקעה** ונבקעה בחרבן שני, **ושרף אפסקסמוס** שהיה משרי יונים **את התורה, והעמיד צלם בהיכל,** יש אומרים שאפסקסמוס שהעמיד צלם בבית שני, ויש אומרים דבית המרגלים, ובכו בל העם בלילה, ואז **נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה, ובשניה, ונלכדה בתר,** עיר גדולה שהיתה קימת עד כ"מ אחר חרבן הבית השני, **ונחרשה העיר** ירושלים על ידי טורנוסרופוס. אחר חרבן הבית, ונעשית כשדה חרושה. **משנכנס אב ממעטין בשמחה. ז) שבת שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה, אסור מלספר בה** לשערות, **ומלבבס בה** בגדים, עד אחר התענית, **אפילו להניח** לאחר תשעה באב, דקרא כמסיח דעתו שעוסק בכבוס בגדים (רש"י) **בחמישי** בעבר בשבת **מתרין** לבבס בחמישי שהוא ערב תשעה באב, **מפני כבוד השבת לירושלים, וישראל שבאותו משמר** הרחוקים מירושלים, **היו מתכנסין לעיריהן** בבתי כנסיות, ומתפללין על קרבן אחיהם בקצון, ומתענין, ומוציאין כל יום ספר תורה, **וקורין במעשה בראשית,** ששת ימי בראשית, כדלהלן בפרק ג', **ובמי אנשי מעמד מעמד בירושלים היו מתענין וקורין. ג) ואנשי המעמד היו מתענין ארבעה ימים בשבוע** עד הערב. **מיום שני ועד יום חמישי, ולא היו מתענין ערב שבת מפני כבוד השבת, שלא יכנס לשבת** כשהוא רעב, **ולא באחד בשבת, כדי שלא יצאו ממנותה וענג ליגיעה ותענית**

בעשרה בו, בני סנאה בן בנימין. בחמשה עשר בו באב, **בני זתוא בן יהודה, ועמהם** הביאו **כהנים ולוים וכל מי ששיעה בשבטו** ולא היה יודע עם מי ילך, היה מקרבים עם בני זתוא, **ובני גונבי עלי בני קוצעי קציעות.** בעשרים בו, **בני פחת מואב בן יהודה. בעשרים באלול, בני עדין בן יהודה. באחד בטבת בני פרעש שניה. באחד בטבת לא היה בו מעמד, שהיה בו הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים: ז חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה דברים ארעו בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשברו הלוחות, ובטל התמיד, והבקעה העיר, ושרף אפסקסמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל. בתשעה באב גזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר. משנכנס אב, ממעטין בשמחה: ז שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה, אסור מלספר ומלבבס, ובחמישי מתרין מפני כבוד השבת. ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני בשלין לא יאכל בשר ולא ישתה יין. רבן שמעון בן גמליאל אומר, ישנה. רבי יהודה מחייב בכפיית המטה, ולא הודו לו חכמים. ח אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין, שלא לביש את מי שאין לו. כל הכלים טעונין טבילה. ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים. ומה היו אומרות, בחור, שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך. המיחסות בנות ציון בלבד, לפי מפרי ידיה יודעים אבות. בחור אתה בורר לך. אל תתן עיניך בנוי שבך, אל תתן עיניך בשמשפחה כדכתיב (משלי לא. ל) "שקר חן והבל היפי אשה יראת ה' היא תתהלל" ואומר גם זה הפסוק היו אומרות (שם. לא) "תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים משעיה" ומן הסתם המיחסות הן יראות ה', וכשיהיה בנך מיחסים הכל יהיו קופצים עליך, והיפוה אומרות, תן עיניך בפיפי שאין אשה אלא ליפי, מקערות שבהן, שאין לבן לא יחוס לא יפי שעטרן אז טבילה קדם שילבשם, לפי שאין בקיאה בחברתה שמא נדה היא, ובנות ירושלים יוצאות וחולות ורוקדות בכרמים, ומה היו אומרות, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, המיחסות שבהן שלא היו נושאות חן היו אומרות, אל תתן עיניך בנוי שבך אלא לבנים, אלא תן עיניך במשפחה כדכתיב (משלי לא. ל) "שקר חן והבל היפי אשה יראת ה' היא תתהלל" ואומר גם זה הפסוק היו אומרות (שם. לא) "תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים משעיה" ומן הסתם המיחסות הן יראות ה', וכשיהיה בנך מיחסים הכל יהיו קופצים עליך, והיפוה אומרות, תן עיניך בפיפי שאין אשה אלא ליפי, מקערות שבהן, שאין לבן לא יחוס לא יפי שעטרן אז טבילה קדם שילבשם, לפי שאין בקיאה בחברתה שמא נדה היא, ובנות ירושלים יוצאות וחולות ורוקדות בכרמים, ומה היו אומרות, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, המיחסות שבהן שלא היו נושאות חן היו אומרות, אל תתן עיניך בנוי שבך אלא לבנים, אלא תן עיניך במשפחה כדכתיב (משלי לא. ל) "שקר חן והבל היפי אשה יראת ה' היא תתהלל" ואומר גם זה הפסוק היו אומרות (שם. לא) "תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים משעיה" ומן הסתם המיחסות הן יראות ה', וכשיהיה בנך מיחסים הכל יהיו קופצים עליך, והיפוה אומרות, תן עיניך בפיפי שאין אשה אלא ליפי, מקערות שבהן, שאין לבן לא יחוס לא יפי שעטרן אז טבילה קדם שילבשם, לפי שאין בקיאה בחברתה שמא נדה היא, ובנות ירושלים יוצאות וחולות ורוקדות בכרמים, ומה היו אומרות, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, המיחסות שבהן

בית המקדש, שבבנה בחמרה בימינו. אמן: